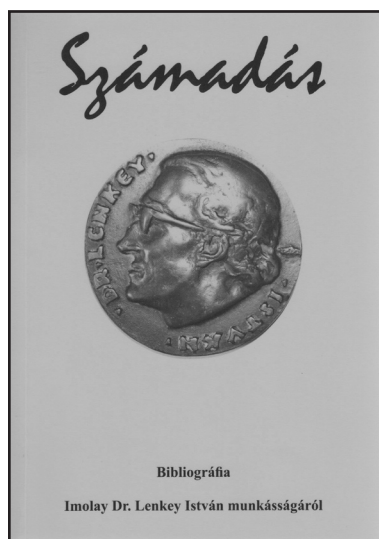

Írj, s megmondom ki vagy! Egy tudós könyvtáros és egy költő bibliográfiája

Számadás

Imolay dr. Lenkey István (1941. október 31.–) miskolci születésű könyvtáros, bibliográfus, művelődéstörténész, szerkesztő, tipográfus, műgyűjtő. A *Számadás. Bibliográfia Imolay dr. Lenkey István munkásságáról* címmel 2016 őszén megjelent, 144 oldal terjedelmű kötet Lenkey rendkívül gazdag életpályáját, munkásságát rendszerezi és tárja az olvasó elé. Kiadója a mohácsi HegyiBeszédeselek Baráti Társasága.

Lenkey István segédlelkésként dolgozott, majd a debreceni Református Kollégium főigazgatói irodájának vezetője lett, később a Nagykönyvtár folyóirattárosa, a Teológiai Akadémia Szakkönyvtárának vezetője, tanár, nyomdai korrektor, tipográfus, szedőtermi művezető, könyvtervező- és szerkesztő, a Mécs László Lap- és Könyvkiadó főmunkatársa. 1974–77 között a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem könyvtár szakán folytatott tanulmányokat. A későbbiekben a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem

magyar és történelem szakát is elvégezte. 1984. február 11-én itt doktorált, értekezése témája: „Diákújságok a Debreceni Református Kollégiumban 1795–1914.”

Rendszeresen publikált hajdú-bihari, Nógrád megyei lapokban, üzemi újságokban, az Alföldben, a Könyvtárosban, a Köznevelésben, a Kisgrafikában. Falutörténeti és néprajzi gyűjtést folytatott Alsószuhán, melyről tanulmánya jelent meg Alsószuha története és települése címmel. Az Idegen eredetű vallási szavak és fogalmak szótárát 1991-ben Bölcskei Gusztávval közösen szerkesztette. Az 1988–89-es évek fordulóján Babarcra, majd 1992-ben Mohácsra, a Mohács-szőlőhegyre költözött. A Mohácsi Hírlap rovatvezetője, három évig a Mohácsi Művészeti Társaság elnöke volt, rendszeresen publikált a pécsi Kalligráfiában, 1998-tól a HetedHéthatár munkatársa. Mohácsi séták címmel 1997-ben Tardos Máriával társszerzésben útikönyvet jelentetett meg. 2004-ben egyik alapítója a mohácsi HegyiBeszédeselek Baráti Társaságának, melynek tagjai irodalmi és művészeti érdeklődésű emberek. E társaság kötetében is számos írása, kiadványa jelent meg, pl. Az én Tompa Mihályom (2007); Pinacotheca Gömöriensis – Gömörországi arcképcsarnok, (2012). Ezek sorába illeszkedik a Számadás című, most bemutatásra kerülő kötet.

A Lenkey-bibliográfia három szerkesztője: Lenkeyné dr. Semsey Klára, Siposné Lenkey Klára, Lenkey István. Az elülső borítón Csúcs Ferenc szobrászművész érdemének előlapja (1987), a hátsó borítón Boncsér Árpád szobrászművész kerámia plakettje (2016) idézi Lenkey István portréját.

A kötet előhangját É. Kovács László, a Tompa Mihály Gömöri Kulturális Egyesület alapító elnöke írta. Ezt követi Lenkeyné dr. Semsey Klára bevezető írása. „Közösségetermelő és alakító munkája egész életét jellemezte”- írja Lenkey Istvánról felesége. A bibliográfiában szereplő írásai tanúskodnak rendkívüli teológiai és világi műveltségéről, művészet iránti rajongásáról. Debrecen, Mohács, Putnok a főbb városok, melyek büszkélkedhetnek az ő munkásságával.

A cikkek, hosszabb-rövidebb írások lajstroma a következő szerkezetet követi. Az önálló és társszerzős művek után következnek a Bibliográfiák, repertóriumok – Bevezetők grafikai mappákhoz – Kiállítási katalógusok, alkotásjegyzékek – Tanulmányok – Igéhirdetés, igéhirdetési előkészítők – Bibliái arcképcsarnok – Kéziratok – Művészek, kiállítások – Olvasólámpa (ismertetések: könyv, folyóirat, grafikai mappa, kiállítási katalógus) – Miscellanea – Előadások – Kiállítások nyitásának jegyzéke a művészek alfabetikájában – Csoportos kiállítások – Hely- és névmutató, textuárium – Tartalommutató (összeállítás a Kisgrafika c. laphoz, 1972–2010).

A kötet külön értéke a Függelék, amely kortársak, barátok, alkotótársak Imolay dr. Lenkey Istvánról készült munkáinak részletes jegyzékét tartalmazza, egyfajta tükörkép-ként. Itt találhatóak emellett róla készült képzőművészeti alkotások, interjúk, díjak; és végül nevére szóló ex librisek és alkalmi grafikák az alkotók alfabetikájában. Lenkey István életének ugyanis jelentős részét képezte az ex libris műfajával való foglalkozás, a kisgrafikák lelkes gyűjtőjeként, mecénásként maga is készítettett ex libriseket. Ezek öntükröző módon, kedvelt időöltéseire vonatkozóan irodalmi-történelmi-vallási témájúak, emellett lakhelyére utalók. Kiemelt szerepet kap a gömöri vonatkozású költők, írók – mint Tompa Mihály, Péczeli József és Tóth Ede – bemutatása. Lenkey István mindegyikükről készítettett ex librist, emellett megemlékezik róluk a Gömörországi arcképcsarnok című, 2012-ben kiadott kis kötetben, melyhez Repity Aranka alkotta az illusztrációkat.

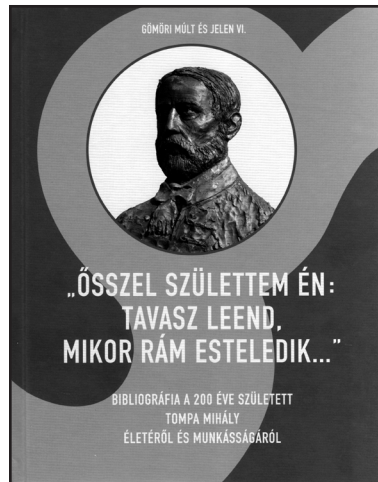
A Lenkey nevére ex librist készítőik között Bagarus Zoltán, Bakacsi Lajos, Baranyai Ferenc, Csiby Mihály, Diskay Lenke, Fery Antal, Józsa János, Kékesi László, László Anna, Morvai Péter, Szilágyi Imre, Ürmös Péter, Várkonyi Károly, Vén Zoltán, Vincze László grafikusok neve említhető.

A Számadás Lenkey István szerteágazó életútjának, sokoldalú életművének bemutatása az alkalomból, hogy 2016-ban betöltötte 75. életévét. A pályáiv azonban folytatódik, melynek újabb állomásaihoz sok erőt kívánunk!

Számadás. Bibliográfia Imolay dr. Lenkey István munkásságáról, szerk. LENKEYNÉ dr. SEMSEY Klára, SIPOSNÉ LENKEY Klára, LENKEY István, HegyiBeszédesek Baráti Társasága, Debrecen – Mohács – Paks, 2016., 144 p.

Tompa-bibliográfia

Idén ünnepeljük Tompa Mihály (1817–1868) születésének bicentenáriumát. 2014-ben a Tompa Mihály Gömöri Kulturális Egyesület és a hanvai Tompa Mihály Baráti Kör tagjaiból létrejött a Tompa Mihály Emlékévet előkészítő bizottság, melynek Imolay dr. Lenkey István aktív részese lett. 2015-ben közreműködésével és szerkesztésében megjelent Tompa Mihály Virágregék című kötete, Repity Aranka 38 akvarelljével. 2017-re, a lelkész-költő születése bicentenáriumára összeállította Tompa Mihály bibliográfiáját: „Ősszel születtem én: tavasz leend, mikor rám esteledik...”. Bibliográfia a 200 éve született Tompa Mihály életéről és munkásságáról címmel, mely 1846-tól 2016 nyaráig Tompa Mihálytól és Tompa Mihályról megjelent könyvek, írások jegyzékét 22 szempont szerinti csoportosításban, 3078 tételben adja közre. A kiadvány a Gömöri Múlt és Jelen című könyvsorozat VI. köteteként jelent meg.

A könyv mottója Tompa Mihály A kincésós című verséből való: „»Veszéllyel jár a cél, ha nagy. / Fáradságom nincs hasztalan; / Más kincésósónak a nagy út / Annyival is fogyasztva van.«”

Lenkey István, a legátfogóbb Tompa-bibliográfia megalkotójának fáradozása sem volt hiábavaló – a Tompa életéről, munkásságról eddig megjelent bibliográfiai összeállításo-

kat meghaladva, kibővívte műve az utóbbi évtizedek anyagát is bemutatja. Részben saját gyűjtésű, részben az elődöktől átvett hivatkozások találhatók a tudós alaposággal összeállított kötetben, melyhez az anyaggyűjtést 2016. július 30-án fejezte be. Lenkey számos intézményben megfordult, kutatva Tompa munkásságát, a róla szóló anyagot. Ezek közt néhány példa, a teljesség igénye nélkül: a gömörszőlősi Tompa Mihály Emlékkönyvtár, a miskolci Herman Ottó Múzeum Levéltára, a miskolci II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár, a Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteménye, a Debreceni Református Kollégium Nagykönyvtára, a Magyar Tudományos Akadémia Kézirattára, az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattára, a szombathelyi Berzsényi Dániel Tanítóképző Főiskola Könyvtára stb. Munkáját sokban segítette a Mohácsi Jenő Városi Könyvtár (Mohács).

A kötet bemutatja, milyen széles körben ismertté vált Tompa Mihály munkássága, a hazai mellett a nemzetközi szakirodalomban is.

A *Bevezetőt* a sorozatszerkesztő, a putnoki Gömöri Múzeum és a Holló László Galéria néprajzos muzeológusa, igazgatója, Zsuponyóné Ujváry Mária írta. É. Kovács László, a gömörszőlősi Tompa Mihály Gömöri Kulturális Egyesület alapító elnöke ajánlójá után következik Sándorné Gyurcsik Erika, a putnoki Serényi Béla Gimnázium igazgatójának tanulmánya a költő életpályájának főbb állomásairól. Ezt követően irodalomtörténészek értékelik Tompa Mihály irodalmunkban betöltött helyét: „...Tompa a népmondák, népregék, virágregék gyöngéd költője” (Gaál Mózes), „Petőfi és Arany mellett a legnagyobb tehetséggel és hatással képviselte a népies alpból kifejlődő nemzeti költészetet” (Kéki Lajos). A *szerkesztői jegyzetekben* Lenkey István részletezi anyaggyűjtő munkája főbb állomásait, és a bibliográfiái tételek összeállításakor követett szempontjait. A tételek nagy részét autopszia alapján írta le, a többi forrásokból, hivatkozásokból. Sorra veszi a már korábban megjelent, átfogó Tompa-bibliográfiákat.

A *Tompa Mihály műveit* megjelenésük időrendjében bemutató fejezet 104 tételt vesz sorra. A lista a Népregék, népmondák 1846-os kiadásával kezdődik. Tompa összegyűjtött költeményeinek alapkiadását 1870-ből barátai, Arany János, Gyulai Pál, Lévy József és Szász Károly gondozták, Ráth Mór adta ki. Ennek első három kötete lírai, a másik három elbeszélő költeményeit tartalmazza. Tompa válogatott művei, köztük levelei kiadásában nagy szolgálatot tett Bisztray Gyula irodalomtörténész. A fejezet utolsó tétele a Virágregék, 2015-ből.

Tompa *napilapokban, folyóiratokban* megjelent írásait a Honderű nyitja 1844-ből, de szerepel többek között a Pesti Divatlap, az Életképek, a Hölgyfutár, a Pesti Napló, a Fővárosi Lapok, a Protestáns Egyházi és Iskolai Lap, a Protestáns Pap.

Hazai és külföldi antológiákban fellelhető versei és prózai művei közül külön felhívom a figyelmet a magyar mellett az angol, bolgár, francia, finn, héber, holland, horvát, japán, kazah, lengyel, német, olasz, orosz, román, svéd, szlovák gyűjteményes kötetekre. Ezek mutatják Tompa nemzetközi ismertségét. A német nyelvűek szerepelnek a legnagyobb arányban. Tompa már életében számos antológiába bekerült, pl. Magyar föld és népei eredeti képekben (1846), Nationallieder der Magyaren (1852), Album hundert ungarischer Dichter (1854), Klänge aus dem Osten. Ungarische Dichtungen... (1855), Fánecs-album (1855), Gyöngyök és virágok a magyar költészetből (1859), Ibolyák. Költeményfüzér (1859), Honfidalok a legjelesebb magyar költők munkáiból (1861), Amit a nők legjobban szeretnek (1864), A forradalom költészete. Költemények és közlemények az 1848/1849-

ki szabadságharc idejéből (1867). Tompa művei magyar, horvát, német, szlovák *naptárak-ba* is bekerültek.

A bibliográfia alaposságát mutatja, hogy Tompa *hangzó anyagokon* (CD, DVD, hanglezem, magnókazetta, videokazetta) szereplő műveibe is betekintést nyújt. A Magyar Rádió archívumából Bitskey Tibor 1955-ös felvételei a legkorábbiak, a későbbiekben Básti Lajos, Pálos György, Sztankay István, Szabó Gyula, Bodor Tibor, Gáti József, Sinkó László szerepelnek az előadók közt.

A *lexikon szócikkek* kapcsán hazai és külföldi (olasz, osztrák, francia, román, szlovák, cseh stb.) lexikonok egyaránt említésre kerülnek az általános típusúakon át az irodalmiakig. Ezek közül a legkorábbiak közül valók az Athenaeum kézi lexikona (1839), a Magyar írók arcképei és életrajzai (1858), az Egyetemes Magyar Encyclopaedia (1861–1876). Tompa helyet kapott a Révai Nagy Lexikonban, az Új Idők Lexikonában, egyháztörténeti lexikonokban is.

A *Tompa Mihályról megjelent önálló műveket* a 604–650. tételek jegyzik. Köztük található Lenkey István *Az én Tompa Mihályom* (2007) című kiadványa. A monografikus jellegű művek közül Tolnai Lajos (1862), Kerékgyártó Elek (1879), Ferenczy József (1877, 1883), Gaál Mózes (1898), Lengyel Miklós (1906), Szentimrei György (1907), Kéki Lajos (1913), Váczy Lajos (1913), Császár Elemér (1923), Valkóné Huszti Rózsa (1970), Miklós Róbert – Kováts Dániel (1991), Balázs Éva (1994) alkotásait emelem ki.

A Tompa Mihálytól és Tompa Mihályról számba vett *kéziratok* részint a gömörszőlősi Tompa Mihály Emlékkönyvtárból, a miskolci Herman Ottó Múzeum Levéltárából és a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtárból, a Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményéből, a Debreceni Református Kollégium Nagykönyvtárából, a Magyar Tudományos Akadémia Kézirattárából, illetve az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárából származnak. Köztük Tompa feljegyzései, levelei, róla szóló anekdoták, előadások, emlékbeszédek, énekelt Tompa-versek, dalfüzetek, imádságok találhatók.

Lenkey bibliográfiája 11 Tompával foglalkozó *szakdolgozatot* is felsorol. Az *irodalomtörténetek és egyéb összefoglaló művek* fejezet 382 tételt vesz számba, melyek érintik Tompa munkásságát. A leghosszabb a *Tompa Mihályról és munkásságáról napi- és hetilapokban, évkönyvekben megjelent írásokat* összegző fejezet, 1293 tételben, a szerzők alfabetikájában.

Tompa előfordulása az *irodalomban*, versekben, elbeszélésekben, tárcákban stb. jelenti egyrészt a költőtársak, Arany János, Petőfi Sándor, Lévy József, Pósa Lajos stb. írásait, költeményeit. A Sorssal vert poéta. Tompa Mihály a magyar költők lantján című gyűjteményes kötet Bényei József szerkesztésében jelent meg 1992-ben, Debrecenben. Arany János Tompa sírkövére című versének második része olvasható Tompa Mihály hanvai sírkövén. Regényekben is említődik Tompa Mihály neve, pl. Kuthy Lajos: *Hazai rejtelmek* (1846), Lestyán Sándor: *Repülj fecském. Reményi Ede regényes élete* (1942). Nagy Dóra: *Tompa Mihály elindul Igricről* című elbeszélése a Magyar Múzsában jelent meg 1944-ben.

Tompa Mihály számos versét megzenésítették, a zeneszerzők közt említhető id. Ábrányi Kornél, Bárdos Lajos, Gárdonyi Zoltán. A dalok és kották leírása, és a rájuk vonatkozó szakirodalmak szerepelnek a *zené* témájú fejezetben. Vavrinecz Mór zeneszerző, a Mátyás templom egykori karnagya *Virágregék zongorára* címmel hat zongoradarabot szerzett Tompa Mihály versei nyomán. Az egyik legtöbb zenei feldolgozása *A madár, fiai-*

hoz című versnek van. Külön fejezet mutatja be Tompa *egybázi énekeit*, melyek református énekeskönyvekbe is bekerültek.

Tompa emlékezete szempontjából nagy értéket képvisel a *képzőművészetéről* szóló rész, mely bemutatja a Tompa vonatkozású képzőművészeti alkotásokat és a róluk szóló szakirodalmat. A több száz emlék közt szobrok, plakettek, emléktáblák, grafikák, festmények, fafaragások, fotók egyaránt előfordulnak (2623–2840. tételek). A főbb helyszínek: Rimaszombat, Sárospatak, Sárobgárd, Miskolc, Putnok, Kelemér, Hanva, Gömörszőlős, Budapest stb. Számos intézmény őrzi Tompa-emlékeket, köztük a putnoki Holló László Galéria, a gömörszőlősi Tompa Mihály Emlékmúzeum, a budapesti Petőfi Irodalmi Múzeum. Több szalon e részhez kapcsolódik a *Kisnyomtatványok, képeslapok* fejezet, mely Tompa-szoborleleplezésekre, avató ünnepségekre szóló meghívókat, programfüzeteket, szórólapokat, és Alsóvadász, Hanva, Kelemér, Rimaszombat, Sárobgárd vonatkozású képeslapokat tartalmaz.

A bibliográfia számba veszi még Tompa előfordulásait *tanítási segédletekben, tankönyvekben, szöveggyűjteményekben*; felsorol számos *intézményt és szervezetet*, melyek felvették a költő nevét. Tompa népszerűségét mutatja, hogy *betegségről, haláláról* a Családi Kör, a Budapesti Hírlap, a Budapesti Közlöny, a Fővárosi Lapok, a Pesti Napló, a Nyugat, a Hon, a Jóbarát, az Irodalomtörténeti Közlemények, a Nyugat, a Magyar Néplap, a Protestáns Egyházi és Iskolai Lap, a Vasárnapi Újság, az Uránia, a Zenészetű Lapok is megemlékeztek.

És nem maradhattak ki a kötetből Tompa *álnevei*: Babos, Bojtor János, Ifjú Péter, Obtusu, Rém Elek (Kelemér), Remete Pál, Solyom.

A kötet végén *mutató* található a szövegben szereplő személyek, helységek felsorolásával. Legvégül a szerkesztő, Imolay dr. Lenkey István rövid életrajzi bemutatása olvasható.

A 300 oldalas kötetet *illusztrációk* teszik színesebbé, melyek betekintést adnak Tompa életútjába, másrészt az emlékezetét tükrözik emléktáblákon, szobrokon, plaketteken. Az elülső borítón Tompa Mihály reliefje látható a gömörszőlősi emlékoszlopról, amely dr. Kövér József alkotása. A hátsó borítón a Bibliát olvasó Tompa Mihály alakját szemlélhetjük, Igó Aladár faszobrász művét. Tompa rimaszombati szülőházát XIX. századi képeslapon láthatjuk. A kiadványban szerepel Holló Barnabás Rimaszombat főterén álló egész alakos Tompa-szobra (1902), a sárospataki iskolakertben felállított Tompa-mellszobor, a keleméri református templom a Tompa Mihály Emlékházzal, a hanvai református templom, Pásztor János margitszigeti Tompa-szobra. Vén Zoltán és Baranyai Ferenc rézkarc ex librisei és Kőhegyi Gyula linómetszetű ex librise Lenkey István nevére Tompa Mihály alakját és műveit idézik. A feleség, Tompa Mihályné Zsoldos Emília, és a költőbarátok, Arany János és Petőfi Sándor is megjelennek a könyvben.

A tudós alaposággal összeállított kötetet a bibliográfusok és Tompa Mihály rajongói egyaránt nagy haszonnal forgathatják.

„Ősszel születtem én: tavasz leend, mikor rám esteledik...”. *Bibliográfia a 200 éve született Tompa Mihály életéről és munkásságáról*, szerk. IMOLAY LENKEY István, Tompa Mihály Gömöri Kulturális Egyesület, Gömörszőlős – Putnok, 2017., 301 p.

Vasné Tóth Kornélia